

Куций Р.В., старший інспектор з
навчально-методичної роботи
Прикарпатського факультету
Національної академії внутрішніх
справ, кандидат юридичних наук

ОКРЕМІ АСПЕКТИ МОВИ ЗАКОНОДАВСТВА

Питання мови законодавства, що детерміновані методологією юридичної техніки, завжди перебували у колі наукових зацікавлень правників і лінгвістів, оскільки тексти нормативно-правових актів, на переконання вчених, мають свою специфічну мовну, логічну і граматичну основи. На сьогодні науково обґрунтованими і прийнятними є вимоги до тексту

закону, що стосуються, зокрема, логіки викладу, точності формулювань, ясності й зрозумілості. Однак щоразу виникають нові питання, що стосуються упорядкування юридичної терміносистеми, уточнення значення окремих термінів, які використовуються у різних системах права, а іноді й в окремих галузях юриспруденції.

Ключовою проблемою у мові закону є чітка відповідність матеріально вираженого способу викладу змісту правової норми за допомогою мовних засобів (лінгвістичний аспект) онтологічній суті самої норми права (юридичний аспект), якій, як правило, властивий динамічний характер. Зрозуміло, що до уваги береться не природа чи характер мови (українська, російська, англійська тощо, їх граматичні чи лексичні системи), а йдеться передусім про спосіб як своєрідний національно-ментальний алгоритм опису правової дійсності за певними мовними правилами. З огляду на зазначене вчені-юристи виокремлюють серед інших і правову функції мови.

Варто наголосити, що у сучасному правничому дискурсі є дві думки щодо мови закону. Суть першої можна виразити таким чином: закон пишуть для юристів, які є фахівцями своєї справи, тому правові норми повинні виписуватися професійною юридичною мовою, яку не зобов'язані розуміти пересічні громадяни. Представники другої точки зору заперечують таке твердження, вважаючи, що закон безпосередньо впливає на життя великої кількості людей, які, зрозуміло, не є правниками, а тому він має бути зрозумілим для більшості, тим більше, що конституційний принцип «незнання закону не звільняє від відповідальності» повинен реалізовуватися.

Оптимальним вирішенням такої ситуації є синтезування цих поглядів, з наданням все-таки пріоритету другій позиції, оскільки мова законодавства повинна бути доступною кожній людині, яка повинна бути обізнана, за власним бажанням, із параметрами дозволеної чи забороненої поведінки. З іншого боку, мова законодавства не може послуговуватися мовними конструкціями, прийнятними для художнього, частково публіцистичного чи розмовного стилів, бо не приймає багатозначності й образності формулювань думки.

Тому варто наголосити, що підготовка текстів нормативно-правових актів є складним творчим процесом, у якому синтезуються професійні знання правників і лінгвістів, і незначні недопрацювання з одного чи іншого боку негативно позначаються на якості мови закону, призводять до різнотрактувань єдиних за своєю правовою природою понять.

З огляду на наведене особливої актуальності набувають дослідження у рамках законодавчої техніки, зокрема стосовно галузевої термінології. Особливо помітно це зараз у невиправданому поширенні іншомовних слів і побудові речень з українських слів за правилами російської мови.